

الفبا از چهل متری

گفت و گو با ایرج ناسوتی، آموزگار روستای آزادمون درباره‌ی شیوه‌ی آموزش ایما و اشاره

اصغر ندیری

عکس: رضا بهرامی

اشاره

تصور کلاسی تقریباً بی‌صدا در دبستان، محال می‌نماید؛ آن‌هم برای آموزش بچه‌هایی که سرشار از سؤال، هیجان و کلام هستند. نه، اشتباه نشود. این نوع آموزش، خاص مدرسه‌های استثنایی نیست، بلکه شیوه‌ای نمایشی است در یاد دادن نشانه‌ها، حروف و کلمات به دانش‌آموزان پایه‌ی اول. آقای ایرج ناسوتی، آموزگار پایه‌ی اول دبستان شهید رجایی روستای آزادمون از توابع محمودآباد آمل، ۲۸ سال سابقه‌ی کار دارد که از آن مدت، بیش از ۲۲ سال را به فعالیت با کلاس اولی‌ها گذرانده است. این کارشناس آموزش ابتدایی هنوز پرچم و جوش است و می‌گوید، می‌توانم بی‌آن که حرف بزنم، از فاصله‌ی ۴۰ متری و با حرکات دست و ایما و اشاره‌ی سریع، به بچه‌ها املا بگویم. گفت‌وگوی این آموزگار پیشکسوت را با خبرنگار مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی در پی می‌آوریم.

○ حروف، مثلاً حرف «آ» را چگونه به کودک کلاس اولی معرفی می‌کنید؟

□ در واقع آبان‌ماه هر سال، هنگام شروع اصل کار ماست. از مهرماه شروع کرده‌ایم و وقتی در آبان به حرف مورد نظر مثل «آ» می‌رسیم، دیگر مشکلی نیست.

○ بنابر توضیحاتی که دادید، شما از هنر نمایش و تئاتر به خوبی استفاده می‌کنید؟

□ همین‌طور است. اصل ماندگاری و به‌یادسپاری مطالب هم به دلیل اجرای نمایش و خواندن شعر یا قطعه‌هایی است که برای معرفی هر حرف یا نشانه ساخته‌ام.

برای مثال، همین حرف «آ» را می‌گوییم که داستانش نکات اخلاقی هم دارد. برای دانش‌آموزان، داستان پسرک دوچرخه‌سواری را تعریف می‌کنم که در اثر بی‌احتیاطی و گوش ندادن به حرف بزرگ‌ترها، در هوای بارانی و در زمین گل‌آلود که به محیط زندگی ما هم شباهت دارد سرش به زمین یا تیر چراغ برخورد کرده و آن لحظه گفته است: «آخ».

پس شکل «آ» را روی کاغذ کشیدم و داستان را به‌صورت آهنگین خواندم: سر محکم خورد/ به تیر کوچه‌ها/ داد کشید و گفت / آ، آ، آخ. و هم‌زمان صاف می‌ایستم و دست راستم را روی سرم می‌گذارم، به

○ آیا شیوه‌ی آموزش اشاره‌ای شما با آموزش ناشنویان تفاوتی دارد؟

□ ناشنویان لب‌خوانی می‌کنند و الفبای خاص خود را دارند، اما من با ۳۶ حرکت ابداعی خودم، تمام حروف الفبا و نشانه‌ها را به بچه‌ها یاد داده‌ام. در اوایل سال، مدتی وقت صرف یادگیری این حرکات کرده‌ایم. بچه‌ها با کنار هم گذاشتن این حرکات که من معمولاً با دست انجام می‌دهم و از راه تداعی، آن حرف یا کلمه‌ی خاص را به یاد می‌آورند.

○ آیا این شیوه را فقط با دانش‌آموزان پایه‌ی اول تمرین می‌کنید؟

□ بله. بچه‌ها در این پایه آمادگی یادگیری خوبی دارند و نوشتن را هم می‌آموزند. اما با پیش‌دبستانی‌ها نیز می‌توان به‌نحوی دیگر این‌ها را کار کرد.

○ آیا کسانی ابراز تمایل کرده‌اند که شیوه‌ی شما را بیاموزند و در کلاس خود به کار بندند؟

□ با توجه به نمایشی بودن شیوه و این که می‌شود آن را با تغییرات جزئی در پیش‌دبستان‌ها اجرا کرد، چند نفر از مربیان نزد خودم آموزش دیده‌اند؛ به این صورت که شکل صداها و حروف را نشان دهند. به این ترتیب، دانش‌آموز در پایه‌ی اول آمادگی بیش‌تری برای یادگیری و نوشتن الفبا پیدا می‌کند.

نشانه‌ی مد روی الف. چندبار که تکرار کنیم، این آموزش شاد و نمایش در ذهن بچه‌ها جای‌گزين می‌شود. بقیه‌ی حروف نیز به همین گونه با شعر و نمایش آموخته می‌شود.

○ هرچند توضیح دادن شیوه‌ی نمایشی شما به صورت مکتوب برای خوانندگان دشوار است، اما مثلاً درباره‌ی حرف «ب» چه می‌کنید؟

□ حرف «ب» داستان کودکی است که تازه زبان باز کرده است و «آب» می‌خواهد. پس به حالت گریه می‌گوید: «ب، ب، ب» و خود را تکان می‌دهد. این‌جا باز هم از تداعی و حالت لرزانی که کودک در حال گفتن «آب» دارد، استفاده می‌کنم و درواقع به دو هدف می‌رسم: آموزش «ب» و آموزش ترکیبی «آ» و «ب» که «آب» می‌شود.

○ چه طور شد که به فکر ابداع الفبای نمایشی افتادید؟

□ به نظر من، روش کتاب به تنهایی کافی نیست و زمان می‌برد. روش من، به اعتراف آن‌ها که آن را دیده یا به کار برده‌اند، به آموزش سرعت می‌بخشد و می‌تواند حتی در آمادگی‌ها به کار رود. به همین دلایل و آشنایی با فعالیت‌های نمایشی، به فکر ابداع این شیوه افتادم و از ۱۰ سال پیش، با تکمیل آن، در حال اجرایش هستم.

شعر اعداد

ناسوتی، شعرگونه‌های خوبی تنظیم می‌کند. هرچند ممکن است وزن آن‌ها اندکی قابل قبول نباشد، ولی برای رساندن معنا کافی است. یکی دیگر از ابداعات او، آموزش اعداد به زبان شعر است. چون بچه‌ها کلام ریتمیک را دوست دارند، می‌شود به این طریق به اهداف یادگیری دست یافت. شعر اعداد از ۱ تا ۹ را می‌توان در پایه‌ی اول و حتی آمادگی‌ها خواند:

شماره‌های علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 علوم انسانی

وقتی که یک بود، در خانه تنها
 دو شاد و خندان، آمد به آن‌جا
 از ره درآمد، سه با محبت
 بودند آن‌ها، سرگرم صحبت
 یک و دو و سه، خوش حال بودند
 چهار و پنج با هم، در را گشودند
 شش و هفت و هشت، شادان رسیدند
 نه را که دیدند، از جا پریدند

